

Posudek diplomové práce Michaely Emanovské *Zrod profese moderní účetní 1989–2004*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2023.

Michaela Emanovská předkládá k obhajobě diplomovou práci, která rozšiřuje paletu orálněhistorických výzkumů zaměřených na nejrůznější profesní skupiny, tentokrát se jedná o profesi účetních. Autorka se zaměřuje na pomyslný zrod této profese, což znamená především zásadní transformaci profesní a mnohdy také osobní. Práce je ohraničena rokem 1989, tedy počátkem přechodu k demokracii a tržnímu hospodářství, historickým milníkem, který otevírá období společenské a ekonomické transformace. Zrod a etablování profese účetní v polistopadových podmínkách autorka sleduje k roku, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie (což přineslo další zásadní změny, zejména z hlediska legislativy a příslušných předpisů, přesahující rámec práce).

Téma práce vychází z osobní historie autorky, která několik let jako účetní pracovala a zároveň, jak je patrné již v úvodu, má k této profesi i celé komunitě velmi kladný vztah. V rámci metodologie tak musela pracovat s vlastní subjektivitou, s možnými vlivy příliš pozitivního či nekritického nahlížení na některá témata. Vzhledem k tomu, že se jedná o kvalifikační práci a první samostatná výzkum autorky, je nutno ocenit, že se s těmito nástrahami snažila vyrovnat co nejlépe. Přesto je v některých částech textu patrná určitá nekritičnost či idealizace profese, oboru, samotných účetních.

Práce má standardní strukturu, autorka postupuje od širšího úvodu přes metodologii a nástin historického kontextu k reflexi jednotlivých výzkumných témat. Metodologický úvod seznamuje čtenáře a čtenářky s některými termíny a aspekty práce účetní, jedná se o jakýsi vhled pro laickou veřejnost, který slouží lepšímu porozumění dále reflektovaným tematickým celkům. Oceňuji, že diplomantka původně rozsáhlou část zkrátila, zaměřila se na pouze na podstatné skutečnosti a definice důležitých konceptů, což významným způsobem přispělo k lepší čtivosti textu.

Část věnovanou samotné realizaci orálněhistorického výzkumu autorka otevírá reflexí vlastní pozicionality „insiderky“, s důrazem na snahu o kritické nahlížení vlastního textu. Dále zmiňuje spíše výhody této pozice – zejména porozumění, vhled do problematiky, erudovanost, která ji sblíží s narátory a narátorkami. Požádala bych proto autorku, aby v rámci obhajoby zmínila i případné nevýhody svého insiderství v tomto výzkumu. Ačkoliv některé části výzkumných reflexí by vyžadovaly hlubší promýšlení, a ještě větší snahu o objektivitu a odstup, je potřeba ocenit a vyzdvihnout autorčinu reflexivitu vlastní pozicionality (a to nejen v teorii, jako části metodologie, ale i v praxi při psaní práce). Velmi pěkně je pak zpracovaná část zachycující

interakci s narátorkami, průběh rozhovorů – zde považuji osobní angažovanost a zaujetí tématem za jednoznačně pozitivní.

Na druhé straně je však „profesní příbuzenství“, jež práci ovlivňuje, velkou zátěží, která autorce ztěžuje nahlížet dílčí interpretovaná témata kritičtěji, ale především v souvislostech. V mnoha případech se tak autorce nedaří vykročit ze svého „účetního já“ do pozice historičky. Jeden z ilustrativních příkladů nabízí téma utváření podnikatelského prostředí. Zde diplomantka zmiňuje (s. 37), že vznik podnikatelského prostředí byl provázen nejistotou, chybějícími vzory, zkušenostmi předchozích podnikatelů/podnikatelek, na něž by bylo možné navázat, i skutečností, že finanční úřady nebyly v některých případech dostatečně erudované. Zkušenost narátorek, respektive jednoho konkrétního oboru činnosti je zde generalizována, chybí autorčina interpretační „nadstavba“. Nabízí se například komparace s výhodami tehdejšího podnikatelského prostředí, určitá volnost (v porovnání s dnešní situací), nebo často zmiňované neomezené možnosti devadesátých let, včetně tématu nejrůznějších finančních machinací, zpronevěr apod. Ať již se tyto jevy účetních, respektive narátorek, týkaly, či nikoliv (předpokládám, že v rozhovorech pravděpodobně tematizovány nebyly), pro dosažení uceleného obrazu zkoumané problematiky a co nejúplnějších odpovědí na výzkumné otázky měla být v diplomové práci mnohem propracovanější reflexe jednotlivých témat v historických a společenských souvislostech. S tímto přístupem k interpretaci pak autorka nevyhnutelně předkládá spíše parafrázované názory narátorek, v menší míře narátorů, a vlastní interpretační potenciál tématu zůstává nevyužitý.

Z hlediska formálního, jazykového a stylistického práce nevykazuje vážnější nedostatky; text je však zatížen určitými stylistickými neobratnostmi a při závěrečné redakci se nepodařilo odstranit všechny pravopisné chyby. Celkově diplomantka prokázala schopnost samostatné výzkumné práce i aplikace metody orální historie.

Vzhledem k uvedeným nedostatkům diplomovou práci doporučuji k obhajobě, s hodnocením 2 (velmi dobře).

Lenka Krátká

15. 6. 2023